herpy

FROSKER

Ebenau's Golden Frog

Mantella ebenaui

Mantella ebenaui er en liten, dagaktiv frosk fra det nordlige Madagaskar. Den er lysebrun til kobberfarget på ryggen, ofte med et lyst X-mønster, og svart på sidene, og den blir 20-26 mm. Arten har en av de største utbredelsene i slekten, tåler varme godt og legger eggene på land nær vann. Det finnes bare lite kunnskap om stell av akkurat denne arten.

Familie: Mantellidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**20-26 mm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**4-8 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Tørrskog og regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H for 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-26 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vann	**Vannskål** dybde 1-2 cm
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**I gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetroll i vann**
Egglegging	**På bakken**
Egg per legging	**25-30**
Larvetid	**56-70 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Ingen**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Mantella ebenaui er en liten til middels stor frosk i slekten *Mantella* og blir omkring 20-26 mm fra snute til kloakk. Ryggen er lysebrun, tan eller kobberfarget, ofte med et lysere X-formet mønster. Sidene er vanligvis svarte, og beina er grå, ofte lett marmorert i mørkebrunt. Noen bestander avviker i fargen, og deres taksonomiske status er ennå ikke avklart.

Fram til 2006 ble arten ført som *Mantella betsileo*, og dyr i handelen selges fortsatt ofte under det navnet. Den egentlige *M. betsileo* var da ubeskrevet og het i litteraturen «Mantella sp. 1». Den opprinnelige beskrivelsen av *M. betsileo* stammer fra Betsileo-regionen, hvor denne arten ikke finnes, og derfor ble navnet *M. ebenaui* tatt opp igjen. De to artene ligner hverandre så mye at de ikke kan skilles på utseendet alene. Hunnene er større og rundere enn hannene, som kaller.

Som hos hele slekten sitter det giftige alkaloider i huden som advarsel mot rovdyr. Froskene danner dem ikke selv, men tar opp byggesteinene fra leddyrene de spiser i naturen, og giften forsvinner når dyrene får dyrket fôrdyr. Giften er ikke farlig for mennesker, men huden er følsom, så dyrene bør røres så lite som mulig. Levetid, vekt og kjønnsmodenhet er ikke dokumentert for selve arten; levetiden i boksen er lånt fra andre arter i slekten.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

Utbredelse og leveområde

Mantella ebenaui finnes bare på Madagaskar og har en av de største utbredelsene i slekten. Den lever i lavlandet og langs kystene i den nordlige delen av øya og dessuten på øyene Nosy Be og Nosy Boraha (Sainte-Marie). Arten er tilpasningsdyktig, og i motsetning til de fleste artene i slekten er den ikke bundet til få, små leveområder.

Arten regnes som ikke truet (LC) på IUCNs rødliste. Hele slekten står på CITES liste II. Viltfangede dyr sees ofte i handelen, mens oppdrettede dyr bare forekommer sporadisk.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

> **Naturlig utbredelse:** Madagaskar.

LEVEOMRÅDE

Mantella ebenaui lever i lavlandets regnskog og i tørrskog, men er også vanlig i forstyrret skog, plantasjer og åpent land. Den finnes overalt fra uberørt regnskog til gjørmete grøfter ved beitearealer. På skogbunnen holder den seg i løvlaget og under skjul.

Klimaet i utbredelsesområdet er varmt med en tydelig regntid og en kjøligere, tørrere periode. Slektens arter er mest aktive i den våteste tiden, fra desember til februar, når hannene kaller for å forsvare territorier, og hunnene spiser maur, midd og andre små leddyr. I den tørre tiden er dyrene mindre synlige og lever skjult i løvlaget.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om stell av *Mantella ebenaui*, og arten har fått lite oppmerksomhet i hobbyen. Rådene her bygger på artens leveområde og på erfaringer fra nært beslektede arter, særlig *Mantella betsileo*, *Mantella viridis* og *Mantella baroni*. Tallene er derfor lånt fra slekten, der annet ikke er nevnt.

Minstemålet for en liten gruppe på fire voksne dyr er 60 × 30 × 30 cm (lengde × bredde × høyde). Arten lever på bakken, så gulvarealet betyr mest. Bunnen bygges med et drenslag og et lag fuktig jord eller langfibret sphagnum dekket av løv og mose. Gi minst like mange skjul som dyr, f.eks. buede biter av korkbark, røtter og løv, slik at dyrene kan komme ut av syne for hverandre. Hannene er territorielle, så det må være plass og skjul nok til at hver hann kan ha sitt eget område.

Lokket må være tett, for dyrene slipper ut gjennom alle sprekker, men en del må være nett, slik at luften ikke står stille. Ikke bruk hagejord med gjødsel, og skyll planter grundig for sprøytemiddel. Er målet avl, så hold innredningen enkel, slik at eggene er lette å finne. Arten bør ikke deles med andre arter.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Fordi arten lever i lavlandet, tåler den varme bedre enn mange andre i slekten. Bruk 22-26 °C om dagen og 18-21 °C om natten; tallene er lånt fra slekten og tilpasset artens lavlandsklima. Dagtemperaturer over 27-28 °C over lengre tid er en risiko, for varmestress dreper raskt hos slektens arter. Hold terrariet unna sol og radiator, bruk en lyskilde som ikke varmer, og mål temperaturen i dyrenes høyde.

Til avl brukes i slekten en kjølig og tørr periode som etterligner den tørre tiden, og som etterfølges av mer varme, mer sprøyting og rikelig fôr. Om det virker for akkurat denne arten, er ikke dokumentert. En fast vinterdvale er ikke dokumentert.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Hold luftfuktigheten på 70-100 %. Høy luftfuktighet får dyrene til å vise seg mer. Spray med regnvann, osmosevann eller avklort springvann hver dag i den aktive perioden, slik at bunnen og løvlaget er fuktige, men aldri vannfylte. I en kjølig, tørr periode som brukes til avl, sprayes sjeldnere, og terrariet får tørke mer opp. Stillestående luft og konstant våte flater gir bakterier og sopp, og for tørr luft tørker ut huden.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

VANN OG VANNKVALITET

Sett en lav vannskål i terrariet, og hold den alltid fylt. Dybden er 1-2 cm, slik at dyrene lett kommer opp og ned. Bruk regnvann, osmosevann eller avklort springvann, og bytt vannet jevnlig. Amfibier tar opp stoffer gjennom huden, så unngå såpe, rengjøringsmidler og klor.

LYS OG UVB

Lyset må passe til plantene, men må ikke varme opp terrariet. Gi 10-12 timers dag og mørke om natten. Det finnes ingen dokumentasjon på at arten trenger UVB. Arten er dagaktiv, så en svak UVB-lampe (Ferguson-sone 1) er valgfri hvis det er skygge og skjul.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Arten er mikrofag og spiser små leddyr. Hovedfôret er bananfluer, spretthaler, små isopoder og nyklekte sirisser. Varier fôret med bladlus, kakerlakkunger, termitter og små voksmøllarver, slik at det ikke oppstår mangler. Unger får spretthaler og de minste bananfluene.

Fôr annenhver til tredje dag, og gi så mye at dyrene har spist opp etter et par timer. I kjølige perioder kan det fôres sjeldnere og mindre. Dryss fôret med vitamin- og mineralpulver hver få fôringer og ved hver fôring til unger. Fôr flere steder i terrariet, slik at svake dyr ikke blir holdt unna maten.

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten er sky i fangenskap og gjemmer seg mye, men kommer mer frem ved høy luftfuktighet og passende varme. Hannene er territorielle og forsvarer steder der de kaller, mens hunnene er mer tilbaketrukne. Utenfor yngletiden går dyrene i grupper uten store konflikter. Gi mange skjul og visuelle skjermer, slik at de svakere dyrene kan komme seg unna.

Froskene bør håndteres så lite som mulig, siden huden er følsom og giften kan irritere slimhinner. Må et dyr flyttes, så fang det med en plastboks, og vask hendene etterpå.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnene er større og mer rundkroppede enn hannene, som er slankere og kaller. Hunner kaller ikke, så en frosk som kaller, er en hann. Alder ved kjønnsmodenhet er ikke dokumentert. Til avl anbefales i slekten en gruppe med flere hanner enn hunner, men par og trioer kan også fungere.

PARRING

Avl i fangenskap er sjelden for arten, og det er ikke dokumentert noen sikker metode. I slekten utløses yngletiden av at en kjølig og tørr periode avløses av varme, daglig sprøyting og rikelig, variert fôr. Hannene begynner å kalle, og hunnene blir runde av egg. Oppstillingen holdes enkel, slik at eggene er lette å finne. Det er vanlig at hunner legger egg som ikke blir befruktet.

EGG OG RUMPETROLL

Eggene legges på land i fuktige fordypninger tett ved vann, f.eks. under korkbark, løv eller en vannskål. Antall egg per legging er ikke dokumentert for selve arten; tallet i boksen er lånt fra *Mantella betsileo*, og slektens kull spenner fra noen få dusin til over hundre. Det er ingen yngelpleie. Befruktede egg blir tydelig delt i midten etter noen dager, mens ubefruktede blir misfarget og skjeve.

Eggene graves forsiktig opp med en plastskje og legges i en tett, fuktig beholder med høyst 5 mm vann i bunnen. Etter hvert som rumpetrollene bryter ut, heves vannstanden gradvis. I naturen skylles de utklekte rumpetrollene av regn ut i nærliggende vannhull. Rumpetrollene spiser fiskeflak, algetabletter, rekepiller, spirulina, vannlopper og røde myggelarver. Fôr daglig og fjern rester med en slange neste dag. Vanntemperaturen er omkring 20 °C.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

METAMORFOSE

Klekketiden er ikke dokumentert for selve arten; i slekten bryter rumpetrollene ut av eggmassen i løpet av omkring en uke. Larvetiden er heller ikke dokumentert for arten; tallet i boksen er lånt fra slekten, der de første rumpetrollene forvandles etter omtrent to måneder ved omkring 20 °C, og resten følger i løpet av de neste 4-6 ukene. Når forbeina kommer frem, flyttes rumpetrollet til en beholder med svært grunt vann og javamose, slik at det ikke drukner. Når halen er nesten oppsugd, flyttes den lille frosken til et enkelt terrarium med fuktig papir eller sphagnum.

OPPDRETT AV UNGER

Nyforvandlede unger er under 13 mm og har stor appetitt. Gi dem spretthaler, de minste bananfluene og nyklekte sirisser, og dryss fôret ved hver fôring. Hold luftfuktigheten høy og terrariet enkelt. Ungene er mattere i fargene enn de voksne og får den endelige tegningen i løpet av det følgende året. Vekst og alder ved kjønnsmodenhet er ikke dokumentert for arten.

Helse og vanlige feil

Oppdrettede dyr er sjelden syke, og problemene skyldes vanligvis feil i stellet. Viltfangede dyr er mer utsatt:

- Varmestress: for høy temperatur over lengre tid kan raskt være dødelig. Hold terrariet kjølig og ventilert.
- Uttørking: for tørr luft eller for lite skjul får huden til å tørke ut, og dyrene går ned i vekt.
- Dårlig hygiene: skitten bunn og skittent vann gir bakterier og sopp i huden.
- Ensidig fôr: gir mangler og fedme. Varier fôret og bruk vitamin- og mineralpulver.
- Viltfangede dyr kommer ofte avmagrede og med parasitter og bør i karantene i flere uker før de flyttes til det endelige terrariet.

Ved avmagring, sløvhet, løs avføring eller sår på huden bør man kontakte en veterinær med kunnskap om amfibier.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.